

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Naznanilo. — Jan Lego. — Šolske stavbe na Kranjskem. — Le v zdravem telesu biva zdrava duša. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Zahvala. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Razpis dveh častnih nagrad. — Inserati.

Naznanilo.

Uredništvo našega lista se je preselilo v Idrijo. Vse uredništva se tičoče pošiljatve je torej odslej naslavljati: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji.

Jan Lego.

Ob sedemdesetletnici prijatelja slovenskega učiteljstva in šolstva.

(Konec.)

Kot glavni predmet v svojem delovanju na polju češko-slovanskega zblíževanja si je izbral Lego slovensko dijaštvo, zlasti pa poslušalce ljubljanskega učilišča, ter mlajše učitelje po vsi Sloveniji. S posredovanjem šolskega vodje Radoslava Knafliča in drugih oseb je razdal dijaštvu in učiteljstvu do 45 češko-nemških besednjakov, 60 čeških slovníc ter drugih primernih čeških del, zlasti 50 iztiskov „Babičke“ Božene Niemcove in vse spise Beneša Třebinskega, in to s tem namenom, da bi se seznanila slovenka mladina s češkim jezikom in njegovo bogato književnostjo. Vse to je razposlal na svoje stroške. Ako pomislimo, da ima naročenih tudi celo več slovenskih časopisov, potem bi se pač morala skriti pred njim marsikaka naša „glava“, ki nima skromnih dohodkov muzejskega uradnika, če bi jo vprašali, kako se v njeni hiši podpira slovenska knjiga in zanimanje zanjo. Razen naštetih del je sprosil mnogo knjig od čeških založnikov in knjigarjev. Bogato zbirko čeških knjig je poslal poleg tega tudi višji dekliški šoli v Ljubljani, med tem vsa dela Fr. St. Kodyma, ter „Slovenski Matici.“ Šolam v Kamniku, Kranju, Postojni, Sežani in drugod je poslal okrog sedem zabojev čeških rudnin, zlasti siluzijskih okamenin.

V daljšem njegovem zaslužnem delovanju je treba omeniti njegovo delovanje, seznaniti češko javnost z vsemi razmerami slovenskega naroda, s pripovedovanjem o krasotah in lepotah njegove domovine, da bi tako povzročil ožjo zvezo naroda češkega z našim narodom in pohajanje prekrasnih in čarnih krajin Slovenije. V ta namen je prosil tedanjega starosta ljubljanskega Sokola, sedanjega župana Hribarja, da naj bi izkušal v sokolstvu delati za tem, da bi se v njegovi sredi osnoval planinski odbor, čegar namen bi bil zaznamovanje potov po slovenskih planinah s slovenskimi znamenji ter na

tak način preprečiti nemškemu „Alpenvereinu“, polastovati se slovenskih gorskih velikanov, kratkomalo, da bi bilo ohranjeno slovenskim planinam slovensko lice. To se je po Hribarjevem prizadevanju tudi uresničilo, in tako je nastalo iz onega planinskega odbora ljubljanskega Sokola sedanje samostojno „Planinsko društvo“. Posledica tega Legovega stremljenja je bila dalje, da se je ustanovila pozneje v Pragi podružnica „Slov. plan. društva.“ — V tej smeri je deloval Lego dalje z besedo in pismom, in to s predavanji v „Americkem klubu dam“ in v visokošolskem društvu „Slaviji“ o Sloveniji, v „Umčlečki Besedi“ pa o znatnih možeh in pisateljih slovenskega naroda. Njegovo predavanje o Bleiweisu v „Um. Besedi“ je počastil s svojo navzočnostjo tudi rajni dr. Fr. L. Rieger. Da je oživotvoril v Pragi šolo slovanskih jezikov, je bilo že prej omenjeno. Vsako teh predavanj je trpelo po poldrugo uro, ne da bi poslušalstvo, broječe do 100 oseb, niti malo utrujalo. In čestokrat se je dogodil zanimiv pojav, ko se je govornik, končavši, poklonil, da je poslušalstvo obsedelo, ker se mu ni dalo oditi. Njegova predavanja so jako ugajala zaradi primerne in živega opisovanja različnih pojavov iz življenja našega naroda, ne pa suha naštevanja raznih podatkov.

Kot predsednik „Češko slovenskega društva“, si je vzel Lego predvsem za nalogo, podpirati kolikor le mogoče slovensko mladinsko književnost, da bi ta našla užitka pri čitanju in da bi se s tem slovenski narod vzgojil za čitajoč narod, kot je to češki. V ta namen pošilja vsako leto znatnejše svote denarja na Slovensko za razpisovanje častnih nagrad za najboljše izvirne slovenske mladinske spise.

Tudi ta čas, odkar deluje za nas Slovence doma v zlati Pragi, je Lego skrbel, da ni spremljal našega razvijanja le potom časopisja, temveč je ostal v osebni zvezi z znatnejšimi možmi širom vse naše domovine, da bi zajemal tako iz prvih in najzanesljivejših virov. In sicer je bil in je še dandanes v zvezi na polju narodnosti z ljubljanskim županom Hribarjem, na književnem polju s trnovskim župnikom Vrhovnikom v Ljubljani, s pesnikoma Aškercem in Gregorčičem, s prof. Pleteršnikom v Ljubljani, prof. dr. Žmavcem v Kranju, z založnikom in ožjim prijateljem A. Gabrščekom v Gorici, s predsednikom učiteljske „Zveze“, L. Jelencem v Ljubljani, z ravnateljem M. Neratom v Mariboru, s šolskim vodjo Rad. Knafličem na Štajerskem, ravnateljem sv. Mohorske tiskarne v Celovcu Vek. Legatom itd.

Torej tudi tretja doba ni minila našemu slavljencu brezplodno. Tudi potem, ko se je umaknil v Prago, ni nehal živeti za svojo idejo, za delovanje za nas Slovence in za delovanje za svoj rod. Tudi v tej dobi dela neposredno v onih točkah, kjer sami ali še nimamo moči, ali še nismo spoznali vrzeli v narodnem življenju.

To je predvsem mladinska književnost.

O nji lahko trdimo, da je pri nas še v prvih povojih, in da se pojavljajo šele prve kali krepkega razvitka. Če pogledamo na prve začetke v onih časih, ko smo se začeli probujati, vidimo, da smo takrat morali biti zadovoljni, da smo pridobili prvih pravic pri vzgoji, da smo dobili najprej zunanje pogoje za uspešno delo — šolo. Če pa pomislimo, da niti današnja šola še nikakor ne odgovarja potrebam, zato ni čudno, da še nikakor ne moremo govoriti o slovenski mladinski književnosti, pod katero ne smemo razumevati samo gotovega števila tiskanih knjig, temveč moramo gledati na njeno notranjo vrednost. Seveda moramo imeti v mislih šolo po vsem Slovenskem in šolo, zadostujočo vsem potrebam raznih stanov naroda, ne posameznih pokrajin, a pod slovensko mladinsko književnostjo književnost, ki bode slovenska tudi po duhu. Naši prvi delavci na vzgojeslovnem polju spočetka niso mogli misliti, kaj bi dali mladini čitati, dokler ni dobila najprej abecednikov. Še tu so se morali pehati za vsako po zakonu zajamčeno drobtinico. Da še dandanes niso naše razmere ugodne mladinski književnosti, dokazuje pač najboljšo to, da še do sedaj ni posvetila naša kritika svoje pozornosti književnosti. Kaj šele, da bi bilo uvidelo njeno važnost širše občinstvo. Opozorim naj le na dejstvo, da o edinem slovenskem mladinskem listu, ki pride v upoštevanje, o „Zvončku“, še do danes ni prinesel noben list večje ocene, razen par kratkih beležk, in ni noben dnevnik priporočil roditeljem tega lista, opozarjajoč na važnost v slovenskem duhu pisanega berila za našo dečo. Poročila o kakovosti papirja in o ceni še ni kritika. — S slovenjenjem različnih Šmidovih pripovedek ne moremo biti več zadovoljni, a za krepko procvitajočo mladinsko književnost pa še nismo dovolj močni. Kaj torej storiti? Zopet je Lego oni, ki je izprevidel, kje je treba zastaviti. Kakor je pred tolikimi leti nabral vsoto denarja za razpisovanje nagrad za glasbeno delo, nabira sedaj denar za razpis častnih nagrad za najboljšo mladinske spise. S tem se pripelje v kolo mladinskih pisateljev kolikor boljše starejših in vzgoji več ali manj mlajših moči. In s tem se povzdigne mladinska književnost s stališča rokodelskega opravljanja á la indijanarce na višino, kjer jo bo morala začeti upoštevati tudi kritika, ne kritika apriornega zabavljanja ali hvaležnejšega, kot tako delo, kjer gre za prve mladostne vtiske, ki so odločilni za vse življenje pri vseh generacijah. Ko sva govorila z Legom o tem delu slovenske književnosti, mi je dejal: „V tem oziru nimate Slovenci prav ničesar. Niti ene primerne stvari na primer ni, ki bi jo dali otroku v roko, ko zapusti šolo. Velik naroden greh zagrešate s tem, da šoli odraslo mladino prepuščate samo sebi. Vaša mladina nikjer nima prilike, da bi dobila pregled sedanosti, ne ničesar o svoji zemlji, nima pojma o preteklosti, nima zveze z delovanjem v polpreteklih dneh, ker ji nihče ne razloži delovanja odločujočih moč, da bi jih razumela.“ Jubilant mora biti torej zopet bolj slovenski kot smo Slovenci sami. In baš ta točka njegovega delovanja za nas

se mi tudi zdi najvažnejša. Edino tem potom si moremo ohraniti mladino sebi, jo navdušiti za narodno stvar, ji vcepiti slovenski ponos. To pa doženemo le sami kot sploh vse, ker šolska knjiga, dokler se bo tiskala na Dunaju, nam tega ne bo mogla opraviti.

Takisto je uvidel Lego važnost tega, da se šola naše dijaštvo na visokih šolah praških, ter zaradi tega pomagal tudi z lastnimi gmotnimi sredstvi našim praškim visokošolcem. Kako različno je obzorje, ki se odpre našemu dijaku v Pragi, od onega na Dunaju in v Gradcu! Saj vidi tu vso kulturo, ki krepko kljuje v kljub tolikim in tolikim napadom sredi Evrope že od Ciril-Methodijskih časov sem. A kar je največ vredno, ta kultura je najlepše plačilo brezprimerne — samopomoči. Ker imamo Slovenci v marsikakem pasivnem oziru precej podobne razmere, je ravno Praga najpripravnejše mesto za razširjanje slovenskega obzorja. Baš dijaštvo bo oni činitelj, ki bi najlažje razumelo to kulturo in izkušalo delovati za slično na domačih tleh. Lego gre še dalje. Njegova srčna želja je, da bi izvedel še to, da bi češki in slovenski dijak prišla v ožjo stiko, da bi vzel Čeh Slovenca k sebi na kmete na počitnice in narobe. S tem bi se naučili spoznavati medsebojno ves narod, in sicer temeljito, ker bi ga videli sredi njegovega delovanja in stremjenja. Velikanske važnosti bi bilo tudi za učitelje, ko bi se tega poprijeli ter bi se slovenski in češki učitelji medsebojno obiskovali. Kako bi delovalo na našega učitelja tam doli s kakega od Boga pozabljenega kraškega kota, kadar bi prišel za nekaj tednov v veleobrtne kraje na severnem Češkem, kjer vse šumi od dela in kar mrgoli pridnih delavskih rok. Koliko bi zopet imel užitka kak učitelj, ki se ne gane vsa leta iz Prage in bi prišel med naše gorske velikane. S tem bi se temeljito medsebojno spoznali in ni dvoma, da bi to imelo nedoglednih posledic tudi za razvitek skupnega slovanskega vzgojeslovja. Lego ni o tem samo teoriziral, temveč prišel pred vsem sam med nas, obhodil naše kraje, stopil v dotiko z našimi možmi, a doma ni deloval samo s peresom, temveč z onim, kar najbolj izda, z živo besedo. Saj je bil glas o Legi kot o izbornem predavatelju svoj čas v Pragi tako razširjen, da ga je prosila l. 1885. tudi „Evangelická Beseda“, da naj bi na njeni skupščini predaval o Mistru Janu s Husincea. Učinek tega predavanja je tako vplival, da ko se je podelila po zvršetku burna pohvala, in je stopil pod govorniški oder tedanji tajnik Štok ter pozval poslušalstvo, da bi delovalo za tem, da bi se postavil Mistru Janu s Husincea dostojen spomenik v Pragi ter da bi se kar sedaj pričelo s prvo zbirko, je bilo vse za to misel oduševljeno. Prvi, ki je izročil tajuniku prispevek, je bil predavatelj. Lego ni samo vzpodbujal k medsebojnemu spoznavanju, temveč je tudi takoj izkušal po svojih močeh občevanje omogočiti s tem, da je učil rojake našega jezika, a k nam pošiljal učne pripomočke za češčino. In koliko bi lahko našli Slovenci zakladov v češki leposlovni in znastveni književnosti, ko bi se poprijeli češčine. S tem bi obenem izginil s tujo knjigo tuji duh, in navzeli bi se iz češke knjige poleg zmisla za realno delo tudi več samozavesti in ponosa tam, kjer je res umestno, ne glede že na nove, ki bi ostali domačinu.

S tem bi bilo očrtano v glavnih potezah Legovo delovanje, pri katerem ga je podpirala kar najizdatnejše njegova soproga Antonija, rojena Lešnerjeva, s katero se je poročil dne 9. svečna 1876 v Myti.

Najzanimivejše je pri Legovem delovanju to, da je deloval pri nas v najtežjih časih in to kot — uradnik. Nastopal

je edino pravo pot; v uradu je točno vršil svojo dolžnost, da mu ni mogel nihče do živega. Ko je zadostil svoji uradni dolžnosti, pa ni del rok križem, temveč šele potem razvil pravo delovanje. On nam je najlepši primer, da tvori pravo važnost življenja ono delo, ki se mu vdamo z ljubeznijo in razumom, da našega življenja ne izpolni avanziranje v uradu, temveč ono delovanje, ki mu je odjek resnična življenska potreba. Koliko je bilo ekselence in druge take svetle gospode, pred katerimi je preprosti uradnik brez izkušenj in izpričal kar izginil. A vendar so se vsa ona bleščeča imena pozabila, pisarniški prah pokriva njihovo slavo, a Legovo ime se bo imenovalo vedno, kadarkoli se bo le govorilo o najtežjih trenutkih našega narodnega preporoda. On nam je obenem živa priča, da smo dosegli vse, kar tvori sedaj pojem slovenski, iz venslužbenim potom, da smo morali vztvarjati izven oficijalnih dolžnosti svoj narodni obstoj in podlago za razvitje lastnih duševnih sil.

Občudovanja in posnemanja je vredno, kako je Lego z železno doslednostjo in vztrajnostjo zasledoval vse dolgo življenje samo en smoter: pomagati Slovencem in zblížati nje in Čeha. Ni sentimentalno vzdihoval, ko so ga srečavale ovire že pri prvem koraku na tej poti, temveč je vztrajno v svojem delokrogu nadaljeval. Koliko imamo Slovenci ljudi, ki pokrivajo svojo olenelost s frazami, češ, da ne najdejo za svoje delo pri ljudeh razumevanja! Gredo naj se učiti od Lega, ki ni težil za bombastično slavo, temveč tiho in vztrajno delal. Koliko imamo mi ponesrečenih ekzistenc, ki imenujejo svojo onemoglost in nezmožnost, da bi opravljali na svojem mestu dolžnosti, premagovali težave, da bi zadobili s tem trden temelj: narodno mučeništvo! Koliko naših ljudi bi se moralo iti učiti od Lega realnega dela v doslednem teženju za uresničljivim smotrom!

Čut hvaležnosti nas mora prešiniti, če pogledamo, kaj je vse bil in še vedno je za nas mož, ki je prišel k nam z daljnega severa ter nam posvetil vse svoje življenje. Dosti uspehov vidi sicer že sedaj, ki ga lahko prepričajo, da ni živel zaman. Da jih bo videl še več, je odvisno od nas. Naša dolžnost je, da mu skažemo največjo hvaležnost s tem, da se umislimo v smisel in pomen njegovega delovanja, da se ga naučimo razumevati, da bomo vedeli, kje nadaljevati. Najbolj bo poplačan s tem, če ga bomo razumeli. Obenem s tem šele prav spoznamo, kaj imamo v njem, po tem ga začnemo šele dostojno ceniti.

Na koncu naj navedem iz književnega delovanja Lega sledeča dela in daljše članke:

Pruvodce po Slovinsku — Praha 1887.

Mluvnice jazyka slovinského — 2. vydání — Praha 1893.

Mluvnice jazyka srbsko-chorvatského — Praha 1888.

Slovinci — „Škola a život“ 1885 — „Hlas Naroda“ 1886.

Slovan in Nemeč — Ljubljanski „Slovan“ 1886.

Zasluge češkega svečeništva za češko književnost. —

Daljša razprava v celovškem „Miru“ 1889.

Obrazy z Krajinska „Světovor“ 1872. in „Zlata Praha“ 1884.

Članki o pomorstvu v Riegrovem „Naučném Slovníku.

Životopisi nekaterih slovenskih pisateljev in skladateljev in Dolenjsko, Gorenjsko in Bela Krajina v Ottovem „Naučném Slovníku“.

Prispevke ima dalje v „Ruchu“ o vodji slovenskega naroda dr. Bleiweissu, in v „Muzejniku“, leksikalni prispevek o posebnosti ljudske govornice na Sedlčanskem itd. itd.

Sedaj piše v „Narodné Listě“ feljtone iz svojih „Vzpomínek na Slovinsko“.

Jan Lego je ustanovnik „Minerve“ v Pragi ter je bil nekaj let tudi član odbora tega društva, ki vzdržuje češko dekliško gimnazijo v Pragi. Dalje je častni član „Československega društva“ in njegov dolgoletni predsednik; istotako ga je imenovalo svojim častnim članom češko visokošolsko društvo „Slavia“ v Pragi.

Legove zasluge za slovenski narod so deloma našle v Sloveniji zasluženega priznanja. Jan Lego je od leta 1885 častni član „Slovenske Matice“, častni član „Sokola“ v Ljubljani ter sledečih učiteljskih društev: „Zaveze“ in „Narodne Šole“ v Ljubljani, „Učiteljskega društva šezanskega okraja“ in „Komenskega“ na Goriškem ter „Učiteljskega društva“ slovenještajerskega.

Lego je bil torej v resnici dobrotnik in očetovski prijatelj slovenskega naroda. On je bil in je za Slovence med Čehi mogoče več kot Ed. Jelínek za Poljake, Ad. Černý za Lužiške Srbe, Řehoř za Rusine in R. Pokorný za Slovake. Slovencem je posvetil vse svoje življenje, in jim daroval celo svoje zlato slovansko sree, ne da bil pri tem manj ljubil svojo lastno domovino in svoj narod.

Končam naj z besedami, s katerimi je završil njegov životopis rokycansky „Ždár.“

„O budiž zdráv a dlouho ještě žij,
Ty kmete s žárem mládí milý,
a byl' Tvůj leb již stříbren pokryt byl,
bud' duch Tvůj stále ještě čilý!“

Solovej.

Šolske stavbe na Kranjskem.

(Konec.)

Vse drugače in praktičneje ter za učiteljstvo ugodneje pa je zidana šola na Primskovem pri Kranju, toda bilo je precej boja, preden so bili potrjeni načrti. Najprej je imel nalog, napraviti načrte inženjer, o katerem smo ravnokar govorili. Ko mu je rekel ondotni učitelj, da naj bodo stanovanja v I. nadstropju, učilnice pa spodaj, se je prijel za glavo in rekel, da to nikakor ne gre in tudi iz tehničnih ozir ne. In šola bi bila prav tako skažena kakor so vse, ki so se gradile pod njegovim vodstvom, da ni prišel na njegovo mesto inženjer g. Leo Bloudek, ki pa je bil mož na pravem mestu, s katerim se je dala govoriti pametna beseda in je tudi radevolje upošteval želje ondotnega učitelja. Ta gospod je napravil načrt, ga dal učitelju v pregled z opombo, naj ga le-ta preštudira in se izrazi potem o kaki eventualni preuredbi. Ko je bil načrt potem v toliko izpremenjen, v kolikor se je to potrebno zdelo učitelju, je bila sklicana komisija pod vodstvom takratnega okrajnega glavarja, to je bilo menda leta 1897. Okrajni glavar, ki je bil šoli in dotičnemu učitelju tako naklonjen kakor je pes mački ali obratno, je zarenčal nad učiteljem, ki je provzročil, da so bile za njegovo stanovanje v načrtu določene 3 sobe v prvem nadstropju, da to nikakor ne gre, da bi imel učitelj tri sobe. „Zakon“ — pravi glavar — „določuje le dve sobi“, na kar mu učitelj pripomni: „Najmanj dve sobi, potem so lahko tudi tri ali pa jih je lahko tudi več“. Srdit se obrne proti odbornikom krajnega šolskega sveta in občinskim svetovalcem v nadi, da mu bodo ti gotovo prikimali, toda zmotil se je. „Mi bomo plačevali stroške za šolo, ne Vi“ — odrezali

so se le-ti — „zato hočemo imeti pa tu tudi svojo besedo in izjavljamo danes, da se bo šola zidala prav tako, kakor sta napravila načrt, oziroma se dogovorila o njem g. inženjer in g. učitelj“. Zasukal je glavar svoje nemške brke in odšel.

Šolsko poslopje pa dela čast občini in g. inženirju kakor tudi sedanjemu g. nadučitelju, ki se je potrudil, da se je njegova ideja realizirala. Poslopje je res krasno in ni stalo prav nič več kakor kako drugo prej imenovanih, ki pa so zapored vsa skažena. V pritličju na levo in desno sta šolski sobi, poleg njih pa prav čedna pisarnica in soba za učila, v sredi pa so, pomaknjena na ven, stopnišče in stranišča. V prvem nadstropju je nadučiteljevo stanovanje, obstoječe iz treh sob, kuhinje, jedilne shrambe in sobe za deklo ter soba za učiteljco. Za stranišči je pa še prazen prostor, ki se lahko uporabi za kopalnico; pred stanovanjem je lep prostoren koridor. Krog in krog solskega poslopja je krasen vrt. Prav na tej šoli se je pokazalo, da so „tehnični oziri“ glede naprave stanovanj v prvem nadstropju ničevni, kar ve tudi vsak vaški zidar, ki ni nikdar videl tehnike.

Tako naj bi se zidala vsa nova šolska poslopja za dvorazrednice in večrazrednice, ali pa vsaj tako, kakor je zidana šola v Šmihelu pri Novem mestu, da sta stanovanji na eni strani drug nad drugim, šolski sobi na drugi strani, tudi druga nad drugo. Vsakdo ve, kako je mučno zlasti ob boleznih, če kdo v zgornjem stanovanju ropoče nad bolnikovo glavo, in koliko mučnejše je, če se nahaja nad stanovanjem šolska soba. Nikakor ni mogoče zabraniti, da bi otroci kolikor toliko ne stopali trdo na tla. Že med poukom, zlasti kadar so vprašani in poklicani k tabli, še manj pa je to mogoče zabraniti v odmorih ali celo če otroci, kakor je to v nekaterih krajih uvedeno, čakajo popoldanskega pouka v šoli. Privoščili bi ta lepi mir vsakemu takemu inženirju, glavarju ali kakemu drugemu merodajnemu faktorju, ki je za sistem, da skačejo otroci nad učiteljevim stanovanjem.

Sedaj si pa oglejmo še račun, katero poslopje stane več, ono, ki ima stanovanje v pritličju, ali ono, ki ga ima v prvem nadstropju. Vzemimo si za vzgled šolo na Primskovem.

Tu so se rabile za stanovanje v I. nadstropju 3 traverze, in sicer 2 traverzi profil 21 v skupni dolžini 11·2 m in 1 traverza profil 14, ki je dolga 3·5 m. — Te tri traverze bi stale K 109—
6 kamenov za podlago tem traverzam „ 12—
vzidavanje traverz „ 7—
skupaj K 128—

Na videz bi stala stavba torej 128 K več. Če pa pomislimo, da morajo biti šolske sobe 3·5 m visoke, bi morale imeti isto višino tudi vse drugo zidovje. Ker pa za stanovanje zadostuje višina v svetlobi 3·2 m, se prihrani torej 0·3 m na višini, kar znaša pri vsem zidovju te šole prilično 16 m³ po 18 K = K 288—
In ker je zidano srednje zidovje na traverzah, odpadejo za to zidovje tudi fundamenti, ki znašajo 2·5 m³ po 12 „ = „ 30—
skupaj K 318—

Že iz tega preprostega računa je razvidno, da je v tem slučaju vsa stavba celo za K 318 — K 128 = K 190 cenejša, kakor če bi se nahajalo stanovanje v pritličju. Poleg tega se pa precej prihrani tudi pri stopnicah, ker morajo biti stopnice, držeče k učilnicam, širše kot one, ki drže k stanovanju. Zato smemo trditi, da je to le nagajivost dotičnega inženerja, ki hoče imeti nad stanovanjem učne sobe,

kakor se je to tudi prakticiralo z malimi izjemami skoro povsod. Vrhutega je pa mnogo učiteljskih stanovanj v pritličju vlažnih in zlasti za otroke jako nezdravih, saj ve to vsak, kdor si je le kdaj ogledal šole po Kranjskem. Če je učilnica vlažna, gotovo ne škodi to šolskim otrokom toliko kakor pa učiteljevi družini, ker so oni le po par ur na dan v šolski sobi in se potem le-te lahko ves prosti čas prezračijo, dočim je učiteljeva družina dan in noč v svojem stanovanju, ki se pa more zračiti le ob določenem dnevnem času. Zato pa dobe nedolžni otročiči razne škrofulozne bolezni in so pokvarjeni za vse življenje. Sicer pa ne bomo tu razpravljali o naslednjih škrofuloze, ker so znani vsakemu. Kadar se zida novo šolsko poslopje, je treba torej dokaj previdnosti in medsebojnega sporazumljenja med vsemi člani komisije, ki ima določiti, kje in kako se bo šola zidala, zakaj le tedaj je mogoče zgraditi poslopje, ki je vredno sedanjega časa; sicer je pa škoda za vsak vinar, ki se ga izda v ta namen. V prvi vrsti je treba gledati na to, da je stanovanje suho in da stoji šola na zračnem in mirnem prostoru, torej ne ob glavni cesti in blizu cerkve, kjer moti pouk drdranje vozov in zvonjenje. Gledati pa je tudi na to, da se ne zida, kakor je pri nas v navadi, premajhno poslopje. Saj nas uči izkušnja, da so sedanje šole, komaj da so otvorene, že skoro, čez par let pa gotovo premajhne, in dozidavanje stane mnogo več, kakor bi stalo poslopje, ko bi merodajni faktorji le količkaj mislili na bodočnost. Učiteljevo stanovanje, ki naj ima poseben vhod, pa mora imeti, kakor velewa zakon, vsaj dve, a prostorni sobi in ne le ene sobe s kabinetom. Poglejmo si nova župnišča. Tu ima vsak župnik, dasi nima družine, kar po štiri ali še več sob, tudi kaplani so dobro preskrbljeni s stanovanjem in prav tako! Saj na kmetih itak ni druge udobnosti, kakor je ta, če ima ta ali oni lepo in zdravo stanovanje. V mestih si stanovanje, če mu ne ugaja, more vsak premeniti, na kmetih pa se tega ne more storiti.

V krajih, kjer se zidajo večrazrednice, naj se skrbi pa tudi za stanovanja drugih učiteljev, četudi proti primerni stanarini, zakaj dosti je takih krajev na Kranjskem, kjer učitelj na noben način ne more dobiti stanovanja. Celo v ljubljanski okolici, kjer so prav čedne vasi, kakor n. pr. Št. Vid nad Ljubljano, Ježica in drugod, ni dobiti za vse učitelje, zlasti za take z družino, stanovanj. Če se vstanavljajo ali razširjajo šole, naj se skrbi tudi za učiteljska stanovanja, ki so zdrava, prostorna in stanu primerna.

Kjer in koder se zida šola, pa mora priti v prvi vrsti v poštev učitelj sam, ker ta menda vendar najbolj pozna potrebe in razmere v dotičnem kraju, in ozirati se je tudi vsaj nekoliko na njegove želje. Do zdaj so imeli navadno glavno besedo okrajni glavarji in inženjerji. Okrajni glavar je delal na to, da se zida kolikor mogoče majhno, četudi so šolske sobe tako majhne, da se vanje že prvo leto komaj zbašejo vsi učenci, in četudi je učiteljevo stanovanje pravcati kurnik, kamor bi bilo dobro ga zapreti vsaj eno leto za poizkušnjo. Vse to pa stori le zato, da se prikupi ljudstvu, ki mu slepo verjame in ne ve, da je s tem le oškodovano. V drugi vrsti pa je imel besedo inženjer, ki se je bore malo brigal, ali bo poslopje ustrezalo vsem zahtevam ali ne. Navadno je vzel kak star „šimel“ v roke, ga „preklanfal“, in načrt je bil gotov, četudi je pozabil napraviti stranišče, kakor se je to zgodilo n. pr. pri Sv. Trojici pri Mokronogu.

Kdo bi si pa tudi belil glavo za šolo in za to ubogo učiteljsko paro. Večina učiteljev pa je to mirno gledala, ne da bi imel ta ali oni pogum, poseči energično vmes. Toda

od sedaj naprej bo stvar drugačna: gledali bomo strogo na prste vsem, ki bodo imeli pri teh stavbah kaj govoriti, ter raztrgali bomo javno njih zanikna dela. Gospode tovariše pa prosimo, da nam pošljejo za vsako novo šolsko poslopje, ki se ima graditi, vse potrebne informacije.

Le v zdravem telesu biva zdrava duša.

(Konec.)

Vrniti se moramo na izrek pokojnega Kluna. Ker nam takrat ni bilo mogoče zavrniti te žalitve, jo moramo zavrniti sedaj, ker ima pokojni kanonik še danes somišljenikov istega kalibra. Pokojni Klun je tudi rekel, da se mi doma kregamo z župniki. — Povedali smo že v članku o naših kričečih razmerah, da visoko spoštujemo duhovski stan, s tem pa pa nočemo reči, da bi nas smeli duhovniki zaradi tega zaničevati. Učiteljstvo ima priliko, mnogo občevati z duhovniki, nam so torej njihove razmere bolj znane kakor komurkoli drugemu, takisto so naše razmere njim znane prav dobro. Pojasniti hočemo to grdo žalitev stvarno in mirno.

Ni ga učitelja med nami, zlasti na kmetih ne, da bi bil iz principa duhovščini nasproten. Na kmetih mora biti učitelj zadovoljen, da ima priložnost občevati s kako izobraženo osebo, in ta je skoraj povsod edino duhovnik. Ako pa učitelj ne more občevati z duhovnikom, in ako živita v prepiru in sovraštvu, ni vselej krivda na učiteljevi strani. Da bo ta zadeva bolj jasna, jo hočemo pojasniti z enim samim zgledom. V neki vasi sta bila župnik in učitelj prijatelja. Hodila sta vsak dan skupaj na izprehod; pogovarjala sta se o politiki, o faranih in o vsem, kar je bilo novejšega na dnevnem redu. Učitelj je bil orglavec. Dogovorila sta za vsako nedeljo posebej v cerkvenih zadevah vse potrebno. Večkrat sta šla skupaj tudi na kozorec vina v gostilnico; iz prijaznosti in za kratek čas je bil tudi učitelj povabljen v župnišče na kozorec vina. Več let je bila med njima prijaznost, lepo sporazumljenje, ljubezen in mir. Nesreča je bila, da je umrla župniku sestra, prijazna ženska kot župnik sam; dobil je kuharico. Ta je precej od začetka gledala učitelja nekoliko po strani, bržkone, ker se ji ni poklanjal in odkrival, kakor župnikovi sestri, izobraženi in galantni gospodični. Ženski ponos se je sklenil maščevati. Učitelj je takoj opazil, da se ohlaja župnikova prijaznost. Povabljen ni bil nikdar več v župnišče, a radi tega se nista sprla, občevala sta nadalje v prijaznosti. Ker ni bilo drugega povoda za prepir in sovraštvo, se je samovoljno vtaknila kuharica med pevke na kornu, ona je imela prvo besedo. Učitelj je koj slutil, kam meri pes s taco. Hipoma se skujajo pevke zaradi kuharice. Učitelj je ukazal iti kuharici s kora, pevkam pa zopet na svoje mesto. Sedaj je bil pa ogenj v strehi. Župnik je držal s kuharico, učitelj s pevci. Prepir je prihajal čedalje hujši, dokler se ni učitelj vsega skupaj naveličal in opustil orglarijo.

Proč je bilo z župnikovim prijaznim občevanjem, občevala sta le za silo in še to pismeno. Med tem so nastali še politični prepiri, zlec se je bralo o brezverski šoli, učitelj je bil z napredno stranko, ta je bila proglašena kot brezverska, napetost je rasla od dne do dne; župnik je jel ustanavljati kunsum, učitelj je bil odločno proti temu. Nastal je na isti način prepir med občani; trgovci in nekaj drugih so potegnili z učiteljem, večina pa z župnikom. Iz prepira je nastalo

sovraštvo; župnikova stranka je nasprotovala učitelju, kjer je le mogla, vedla in znala; brezzobe, škrbe in zagrizene ženske z otroki vred so večkrat kar glasno govorile: „Pojdimo proč, brezverec gre!“ Ako je bilo v časnikih kaj pisano čez učitelje, se je takoj slišala kritika: „Saj naš je ravno tak, hudič ga bo vzel, ker bere „Narod“! Na tak ali drug podoben način se je godilo tudi vsem drugim učiteljem napredne stranke — in to imenujejo naši nasprotniki prepir. To ni več prepir, to se lahko imenuje vojska. Kjer se bližnjega pobija z lažjo, obrekovanjem, častikrajo in drugimi sitnostmi dan za dnevom brez konca in kraja, to je vojskovanje. Po vsi naši domovini so nastali takšni časi, da sosed sovraži sosedu, brat brata. Ta bratomorni boj je nastal samo za posvetne zadeve, za nadvlado iz političnih namenov. „Kdor seje prepir, žanje vihar,“ pravi pregovor.

Nasledki se že kažejo. Kmetom se že odpirajo oči ob raznih polomih gospodarskih podjetij na verski podlagi. Kmet vidi tudi, da smo naprednjaki ravno tako dobri kristjani kakor oni, če ne še bolj. Kadar jim pravimo, da so zavedeni samo zaradi dobička in posvetnih zadev, nam že pritrjujejo o čemer poprej še slišati niso hoteli. Za nas učitelje je to vojskovanje jako neprijetno, ker nam nasprotniki jemljejo ugled in spoštovanje, nam delajo žalost in grenke ure s hujskanjem ljudstva zoper nas in šolo. Še celo med otroki v šoli opazujemo dve stranki. Naša sveta vera se zlorablja v dosego posvetnih namenov, zato smelo trdimo, da bodo dajali vojskovedje tega bratomornega boja strogi odgovor pred Bogom za vse hudobije in lumparije. Isti pokojni Klun je tudi rekel, da vedno beračimo za izboljšanje plač. Sveta jeza nas pograbi, ko slišimo tak sramotilen govor od duhovnika. Ako bi mi pisali, da oni beračijo ko hodijo pobirat bero, ali ko pobirajo denar za štolnino in mašo, to bi nas gledali debelo in nam zamašili usta z odgovorom: Vsak delavec je vreden za delo svojega plačila, potem bodi duhovnik ali učitelj. Mi smo delavci s trudapolnim in težkim delom, mi zahtevamo in ne prosimo ali beračimo za svoje naporno in velevažno delo, ker za trud smo tudi vredni plačila, in sicer takšnega, da bomo mogli brez skrbi opravljati svoje delo, ne da bi pri tem stradali mi in naše družine. Saj ste tudi vi pred več leti dobili izboljšane plače, mi vam zato nismo prav nič nevoščljivi, če bi dobili tudi desetkrat toliko, kakor imate sedaj. Vi nam niste bili nikoli naklonjeni, pa tudi nikoli ne boste. Odkar se spominjamo, je bilo vaše glasilo „Slovenec“ nam nasprotno, in takšno je ostalo do danes. Dal Bog, da bi se izpreobrnil, ali upanja imamo za to prav malo ali nič.

Odkrili smo s tem vse svoje križe in nadloge. Povedali smo, kakšno trpljenje in kakšne bolezni dobivamo pri svojem težkem delu, in da dobimo za zahvalo nehvaležnost ali moralčne udarce, ki nam sekajo globoke rane v sree. Koliko časa bomo še morali trpeti pomanjkanje, preziranje in nehvaležnost, tega ne vemo, to je v rokah naših deželnih poslancev. Kadar pride naša zadeva na dnevni red, naj ne bodo ti tako skopi kakor doslej, odrežejo naj nam našemu stanu, delu in našim potrebam primeren kos kruha, drugače nastane med učiteljstvom taka praznina, da je ne bo mogoče izlepa poravnati. Stari odhajajo, novih delavcev na polju prosvete pa ni nikjer, ker se drugod dobiva za delo pošteno in primerno plačilo, pri nas pa le beda in žalost. Dal Bog, da bi ne bile te vrstice — glas vpijočega v puščavi. —

Društveni vestnik.

Štajersko.

Redni letni občni zbor učiteljskega društva za goriški okraj bo dne 8. oktobra t. l. ob 9. uri zjutraj na slovenskem oddelku deželne kmetijske šole v Gorici. Dnevni red: 1. Letno poročilo o društvenem delovanju. 2. Poročila o podružničnih delovanjih. 3. Pregled društvenega računa. 4. Volitev računskih pregledovalcev. 5. Poročila o delovanju deželnega društva. 6. Volitev društvenega odbora. 7. Razni nasveti. K polnoštevilni udeležbi nas vabi stanovski ponos, naš položaj in odbor.

Iz Gornjega grada.*) Uradna učiteljska konferenca za okraja Gornji grad in Vransko se je vršila dne 8. avgusta t. l. v Mozirju. Skoraj polnoštevilno se je zbralo učiteljstvo obeh okrajev v primerno okrašeni šolski sobi tretjega razreda tamošnje šole.

Predsednik konferencije okr. š. nadzornik g. Supanek otvori po običajnem redu zborovanje in pozdravi navzoče v imenu odsotnega deželnovladnega svetnika c. kr. okr. glavarja g. barona Apfaltrerna in v svojem imenu. Spominja se dveh velikih prijateljev šolstva in učiteljstva, v prvi vrsti presvitlega cesarja in v drugi deželnovladnega svetnika.

Namestnikom imenuje starosto učiteljev g. Praprotnika, nadučitelja mozirskega, v tem ko se zapisničarjem izvolita gospica Dragatin in g. Gorišek, oba v Št. Jurju ob Taboru.

Kot dobrodošla gosta sta bila navzoča gospica Kovač, učiteljica v Trstu, in g. Pavel Gorjup, mestni učitelj v Ljubljani.

Iz nadzornikovega poročila povzamemo, da šolstvo v teh dveh okrajih vobče jako napreduje. Predsednik je dajal navzočim pri posameznih predmetih razne mignjaje, kako je doseči še boljše uspehe, zlasti je poudarjal, naj se pri računstvu kolikor možno ozira na praktične potrebe prebivalstva. Pri realijah naj se ozira na edino času primeren biološki pouk v prirodoslovju. — Pesmi v šolskih zbirkah so mučne za otroke, malo jo takih, ki jih otroci z veseljem pojejo. Najbolj se je ozirati na narodne pesmi, ker te se otrokom kmalu priljubijo. Telovadba naj ne bo za parado — v prvi vrsti je gojiti razne igre. Pri ženskih ročnih delih se opazuje — velik napredek, zlasti ker se zadnji čas gleda na praktičnost.

Zemljevid celjskega okrajnega glavarstva je v delu in se izda v teku prihodnjih let.

Vsaka šola naj ima dve šolski knjižnici, eno za otroke drugo za učiteljstvo in za šoli odrasle ljudi.

Ko nam je še podal nekaj vzgojnih resnic, nam je nadzornik naštel še nekaj statističnih podatkov.

Šolarskih kuhinj sta imeli v vranskem okraju izmed 8 šol samo dve, na katerih se je dan 227 otrok oskrbovalo s kosilom, kar je veljalo okroglih 538 kron; v gornjegrajskem okraju je imela med 11 šolami samo ena šolarsko kuhinjo, namreč gornjegrajska šola. Na dan se je pogostilo okroglo 62 otrok, kar je stalo 145 kron. Ta kuhinja funkcionirala je le po zimi.

Značilen je bil tudi razkaz o šolskem obisku in šolskih kaznih, o šolskih vrtilih, o čebeloreji, ali prostor v tem listu nam ne dopušča, da bi vse to natančno objavili.

Končal je nadzornik svojo obširno poročilo z željo, naj bi učiteljstvo teh dveh okrajev še zanaprej delovalo v tem zmislu kot doslej.

O redu za šolske slugе je referiral nadučitelj g. Kocbek. Debatirali so o tem predmetu nadzornik g. Meglič, g. Farčnik, g. Dedič i. t. d.

Vse točke so bile sprejete neizpremenjene, kakor so jih sprejeli pri uradni konferenciji za celjski okraj.

O napakah značaja, ki se največkrat nahajajo pri naših šolskih otrocih, kako je iste odstraniti, je temeljito govoril g. Kelec, nadučitelj v Noviščah.

Metodična obravnava berila „Prva skrb“ (II. berilo) po formalnih stopnjah.

*) Zaradi pomanjkanja prostora zakasnilo.

Podrobno je razpravljaj g. Stritar, učitelj v Braslovčah ter končno po učni sliki še prečital nekaj teorije o formalnih stopnjah, (Glej uvod k učnim slikam „Šolske mntice“).

Poročila o okrajnih šolskih knjižnicah sta prečitala knjižničarja za gornjegrajski okraj g. Kocbek, za vranski g. Meglič.

V stalni odbor so se izvolili za okraj Gornji grad gospodje: Kocbek, Šijanec, Wudler, Dedič — za Vransko gospodje: Zotter, Meglič, Farčnik in Marschitz.

Čitamo po časopisih, kako se je pri uradnih konferencijah drugod zapostavljala slovenščina. To tukaj ne smemo reči. Vsi referati, vsa debata, kratkomalo rečeno vse, razen uradnega nadzornikovega poročila, se je vršilo v materinščini konferenčnih članov.

Ako se drugod preveč nemškutari, so navadno krivi učitelji sami.

—ij—

Vestnik.

Osebnosti. Naučni minister je imenoval vadniškega učitelja na učiteljski v Inomestu g. Rudolfa Peerza glavnim učiteljem na tukajšnjem učiteljski. — Telovadski učitelj na ljubljanskem učiteljski, Julij Schmidt, je šel v pokoj, na njegovo mesto pa imenovan učitelj v Radečah na Gorenjskem, Josip Gorečan. — Gimnazijski profesor Ant. Jošt je premeščen iz Kočevja na nemško-slovensko gimnazijo v Celju. — Ravnatelj ljubljanskega učiteljskega je imenovan glavni učitelj na tem zavodu Anton Črnivec.

Učiteljske vesti. Pri Sv. Lenartu nad Škofjo Loko je nastavljena absolventinja gospica Antonija Rakovec, v Zalilogu v selški dolini gospica Marija Frantar in v Sori gospica Jerica Bizjak. Iz Zaliloga v Sorico je prestavljen učitelj g. Jožef Primožič. — Absolvirani učiteljski kandidat Ivan Čepón iz Horjula je imenovan provizoričnim učiteljem v Rakitni, učitelj v Št. Jurju ob Taboru na Štajerskem Karol Gorišek pa začasnim učiteljem v Zatičini. — Gdč. Ida Paplerjeva je nastavljena kot začasna učiteljica v Borovnici, gdč. Angela Janša pa kot provizorična učiteljica in šolska voditeljica v Iški vasi. V Zgornjem Logatcu je provizorično nastavljen izprašani učiteljski kandidat g. Ivan Bezeljak, ki bo tudi opravljal ekskurendni pouk v Žiberšah. — Pomožna učiteljica Marija Močnikova je imenovana za začasno učiteljico v Žirih, absolvirana učiteljska kandidatinja Lucija Trampuževa za Erzelj, provizorični učitelj v Erzelju Adolf Harmel začasnim učiteljem za Trnje in absolvirani učiteljski kandidat Josip Zajec za Žužemberk. — Provizoričnim učiteljem je imenovan g. Miroslav Repovš za Presko pri Ljubljani; absolvirana učiteljska kandidatinja gospica Emilija Ažman je provizorično nastavljena v Šmarjeti. — Gdč. Josipina Revelant je imenovana za provizorično učiteljico v Veliki dolini. Okrajni šolski svet v Litiji pa je nastavil provizorično: absolvirano učiteljsko kandidatino Angelo Jakubic za enorazrednico v Prežganjah, prov. učitelja v Zagorju Ivana Levstika za Toplice pri Zagorju in Matijo Pelka s Studenca za Zagorje. — Izprašana učiteljska kandidatinja gospica Marija Brolihova je provizorično nastavljena v Vrabčah v kočevskem okraju. — Provizoričnim učiteljem je imenovan za Vrhniko Ivan Štrekelj. — Absolvirani kandidat Gabriel Dermelj je imenovan za pomožnega učitelja v Hotederšici. — Za provizorične učiteljice so imenovane absolvirane uč. kandidatnje gdč. Marija Detelova in Marija Kasteličeva za deklško šolo v Novem mestu in Franja Urbančičeva za Postojno.

Slovenščina na nemških šolah. „Slovenec“ konstatuje, da se na nemških ljudskih šolah na Kranjskem prezira zakonita določba glede pouka slovenskega jezika, in zahteva, naj se ta določba izvršuje, naj poučujejo slovenščine zmožni učitelji in naj nadzorniki tudi v tem oziru izvršujejo svojo dolžnost. Pridružujemo se popolnoma tej zahtevi.

Za sprejem v I. letnik ženskega učiteljskega v Ljubljani se je oglasilo 107 učenk. Ker se pa sprejme samo 40 učenk, se je moralo zavrniti skoraj dve tretjini oglašenk.

Poslanec-učitelj Jaklič je vložil v seji deželnega zbora kranjskega dne 22. pret. mes. to-le interpelacijo: U. kr. dež. šol. svet je upokojil nadučitelja Jožefa Levičnika iz Železnikov z letno pokojnino 800 K. Jožef Levičnik je služboval od l. 55. — 31. 7. t. l. neprestano. Zrelostno izpričevalo je dobil l. 1857. S postavo iz l. 77. mu je bila odpuščena izkušnja usposobljenja in je bil tisto leto stalno nastavljen. Dež. šol. svet mu je priznal pet petletnic ter ga pomaknil v I. plač. razred. Ob koncu aktivnega službovanja je znašala njegova plača 2100 K, a dež. šol. svet ga je upokojil z 800 kronami. Zdi se nam, da se je dež. šol. svet postavil na stališče miloščino-dajalca napram učitelju, ki je 48 let žrtvoval svoje duševne in telesne moči deželi, ki je odgojil cele generacije v Železnikih. Ker je tako postopanje c. kr. dež. š. sveta upram zaslužnemu učitelju naravnost brutalno ter nezakopito, vprašajo podpisani: 1. Kaki motivi so vodili dež. š. svet pri odmerjenju pokojnine nadučitelju Jožefu Levičniku? 2. Na kateri zakon se je dež. šol. svet opiral in 3. Ali hoče dež. predsednik poravnati krivico, ki se nadučitelju Jožefu Levičniku s takim nizkim in sramotnim odmerjenjem pokojnine godi? — O tem slučaju smo govorili tudi mi resno in neustrašeno besedo v članku „Sre nimajo.“ Besede klerikalnega tovariša so sicer jako poblevne in ponižne, vendar nas veseli, da smo dali s svojim člankom vsaj nekoliko poguma tudi — klerikalcem.

Častnim občanom je imenovala občina Št. Janž na Dravskem polju v seji dne 20. pret. m. gospoda Antona Hrena, nadučitelja tamkaj, ob priliki 40letnice njegovega učiteljevanja in zaradi mnogih zaslug, ki si jih je pridobil za ta kraj.

Slovenska nižja gimnazija v Celju. Na tem zavodu je letos bilo v prvi razred sprejetih nad 70 dijakov. Napraviti se bo torej morala paralelka za prvi razred, tudi v drugem razredu bi morala biti paralelka, toda avstrijska vlada, kjer se gre za Slovence, nima denarja! Dijakov je na zavodu okroglo 200, kar je najjasnejši dokaz, kako nujno je potrebna ta slovenska gimnazija.

Le v zaščito slovenskih učiteljev treba konstatovati, da je na zadnji slavnosti „Südmarke“ v Slovenjem gradu navdušeno sodeloval tudi nemški nadučitelj Walhans. — Učitelji naj le uživajo popolno svobodo v nastopanju. Mi si želimo take svobode, ali s pridržkom, da so jo deležni vsi enako, torej tudi slovenski. Če smejo nemški učitelji nastopati na slavnostih takega društva kakršno je „Südmarka“, potem morajo biti izključeni slučajji, da je preganjan kak slovenski učitelj, ker je sodeloval pri kaki slovenski slavnosti.

Šolski ravnatelji — politični agitatorji. V Celju imajo nemško dekliško meščansko in nemško dekliško šolo. Ravnatelj prve se razjarja, da je ves iz sebe, ako mu je kdo predložil kako slovensko listino. Ravnatelj drugoimeno-vane šole pa kaže še brezobrazneje svoje nemško-nacijonalno mišljenje, kar je to isto kakor slepo sovraštvo proti Slovencem. Ko je doznal n. pr., da je oče dal svojo hčerko, obiskujočo nemško dekliško šolo, v neko slovensko rodbino na hrano in stanovanje, je nemudoma napovedal deklici, da mora v neko nemško-zagrizeno rodbino. Ali ni to že višek brezobraznosti? To je izbruh fanatizma in narodnega sovraštva, ki se ne plaši niti eklatantnega kršenja po zakonu zajamčene osebne svobode. Če je kdo z brahijalnim nasiljem oviral osebno svobodo koga, mu državno pravdnštvo hitro obeša na vrat razne kazenske paragrafe, ki donašajo toliko in toliko kazni! Mari pa označeno početje rečenega ravnatelja ni nasilje proti osebni svobodi staršev!? Mari je moralno nasilje manj grdo nego pa nasilje z brahijalno močjo?! Ne! — In takim ljudem je poverjena vzgoja naše slovenske mladine na Spodnjem Štajarskem! Taki otročiči ali so mučeniki ali pa — bodoči odpadniki in breznačajneži.

Pomanjkanje učiteljev na Kranjskem. Pet učiteljskih mest je razpisanih na Kranjskem, ali nihče se ne oglasi zanje. Seveda službe razpisovati ni težko, ali težko je služiti in se za trud boriti s pomanjkanjem. Plače naj se povišajo učiteljstvu, da bo moglo živeti kakor zasluži s svojo službo, in ne bo se več tožilo, da primanjkuje učiteljskih oseb.

Izpitni učne usposobljenosti za obče ljudske in za meščanske šole pred izpraševalno komisijo v Mariboru se začno v toletnem jesenskem roku dne 2. novembra ob 8. uri zjutraj. Po predpisu opremljene prošnje dopusta k tem izpitom naj pridejo predpisanim službenim potom najpozneje do 28. oktobra k ravnateljstvu izpraševalne komisije v Mariboru.

„Adrija“ je priredila dne 20. pret. mes. ljudski shod na Dobrovem. Sprejeti sta bili enoglasno ti resoluciji:

I. Briski Slovenci, zbrani na javnem ljudskem shodu na Dobrovem, občina Biljana, dne 20. sept. 1903., protestujejo glasno in energično proti krivičnemu in samovlastnemu postopanju vlade v zadevi slov. šolstva in pozivljajo isto, naj čim preje uresniči Slovencem po državnih zakonih zajamčene pravice s tem, da

A. ustanovi v Gorici gimnazij s slovenskim poučnim jezikom,

B. ustanovi v Ljubljani slovensko univerzo.

II. Briski Slovenci, zbrani na javnem shodu na Dobrovem, občina Biljana, dne 20. sept. 1903., pozivljajo slov. državne in deželne poslance, da vporabljajo ves svoj vpliv in vse svoje moči v to, da prisilijo vlado do ustanovitve slovenske gimnazije v Gorici in slovenske univerze v Ljubljani.

Prva resolucija se odda vladi, drž. in dež. poslancem, druga drž. in dež. poslancem.

Vinarski, kletarski in sadjarski tečaji za učitelje ljudskih šol. Glasom odloka poljedelskega ministrstva ter ministrstva za uk in bogočastje sta kranjska deželna vlada in kranjski deželni odbor sporazumno z deželnim šolskim svetom odredila zopetno uvedbo že 8 let opuščeni kmetijskih tečajev za ljudsko-šolske učitelje. Tečaji se bodo vršili v treh presledkih, in sicer spomladi 12 dni, poleti 3 dni in jeseni 7 dni. Udeleženci bodo morali absolvirati vse tri tečaje. Spomladi in poleti bo pouk o sadjarstvu in vinarstvu, jeseni pa o kletarstvu. Prvi kletarski tečaj bo že to jesen od 5.—12. oktobra na grmski kmetijski šoli pri Novem mestu. (Poučeval bo deželni potovalni učitelj Fr. Gombač). Spomladni tečaj za slovenske učitelje bo istotako na grmski šoli v drugi polovici marca, oziroma pri neugodni vegetaciji v prvi polovici aprila. (Poučevala bosta vodja R. Dolenc ter potov. učitelj Fr. Gombač). Enak tečaj za nemške učitelje bo pa v Ljubljani v drugi polovici aprila. (Poučevala bosta ravnatelj G. Pirc ter potov. učitelj Fr. Gombač). Poletni tečaj bo zopet na grmski šoli in sicer od 20.—22. junija. (Poučevala bosta ravnatelj R. Dolenc ter potovalni učitelj Fr. Gombač). Udeleženci teh tečajev dobe po 4 K na dan ter 12, odnosno 36 K potne odškodnine.

Iz življenja tirolskih učiteljev. Kakor znano, je Tirolska najbolj klerikalna dežela v Avstriji, zato pa se tudi učiteljstvu še godi, kakor se mu je godilo povsod „v dobrih starih časih“, ko je o njegovi usodi odločevala edinole „bogo-in ljudomila“ duhovščina. „Tiroler Tagblatt“ je prinesel sledečo novico: „Učitelj Appenbichler, ki je deloval že mnogo let v Uttenheimu pri Brunecku, je padel pri nabiranju jagod (brusnic) raz skale ter se ubil. Appenbichler zapušča vdovo in šest nepreskrbljenih otrok. Appenbichlerjevo življenje naj zopet pokaže javnosti, kaj mora tirolski učitelj zraven svojega poklica še vse začeti in si izmisliti, da obvaruje ženo in otroke gladi. Tako je tudi „ubogi vrag“ v Uttenheimu posegel po vseh mogočih in nemogočih sredstvih. Appenbichler je bil dobro znan kot izboren mineralog; v počitnicah je nabiral mineralije, jih sistematično uredil ter prodal pri priliki zbirko. Ta posel pa mu je premalo nesel, zato se je posvetil ne samo nabiranju kamenja, temuč tudi — tolčenju istega. Večkrat je po cele dneve tolkel na cesti „Teuferer“ kamenje za posipanje iste! Včasih pa je fungiral učitelj Appenbichler, da si je zaslužil par krajcarjev, tudi za navadnega dninarja pri petičnih kmetih. Pomagal je kmetom kositi, mlatiti, kopati itd. Poleg tega pa je, kakor večina njegovih tovarišev v Pusterski dolini, pridno nabiral gobe, zelišča in jagode ter jih vozil na dvokolnici v Bruneck prodajat.“ In tako je tudi bil končno žrtev „svojega“ poklica. Ako bi se Slomškarjem uresničile vroče želje, bi tudi na Kranjskem začeli vzdigati učitelji „zemaljske zaklade“, koder še imamo kaj gozdov.

Listnica uredništva.

Naše članke „V obrambo“ ponatiskuje tudi „Gorenjec“. Nadaljevanje kakor tudi več drugih stvari smo morali zaradi tesnega prostora odložiti do prihodnjic.

Zahvala.

Vsem p. n. gg. tovarišem in prijateljem, ki so mi čestitali povodom mojega odlikovanja, izrekam najsrčnejšo zahvalo.

Črnomelj, dne 20. septembra 1903.

A. Jeršinić, ravnatelj.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 1134.

Kranjsko.

Na III. mestni deški ljudski šoli (na Vrtači) v Ljubljani je izpraznjeno mesto nadučitelja-voditelja

Pravilno opremljene prošnje za to službo je predlagati običajnim potom na c. kr. mestni šolski svet najkasneje do 10. oktobra t. l. Na zakasnele in nezadostno opremljene prošnje se ne bo oziralo.

C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani, dne 19. septembra 1903.

Št. 728.

Na enorazredni ljudski šoli v Kračnji je stalno oddati mesto učitelja-voditelja s postavnimi prejemki.

Opremljene prošnje je poslati službenim potom tukajšnjemu uradu do dne 26. oktobra 1903.

C. kr. okrajni šolski svet v Kamniku, dne 22. septembra 1903.

Št. 1914.

Na enorazrednici v Nadanjemselu je učno mesto stalno popolniti.

Prošnje je vlagati semkaj do dne 19. oktobra 1903.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 18. septembra 1903.

Št. 1902.

Na trirazrednici v Košani je popolniti nadučiteljsko mesto.

Prošnje so vlagati semkaj do dne 18. oktobra 1903.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 17. septembra 1903.

Št. 1363.

Na dvorazrednici v Rovtah je eno učno mesto stalno popolniti.

Prošnje so vlagati semkaj do dne 17. oktobra 1903.

C. kr. okrajni šolski svet v Logatcu, dne 16. septembra 1903.

Št. 1401.

Na štirirazrednici v Cerknici je eno učno mesto stalno popolniti.

Prošnje je vlagati semkaj do dne 18. oktobra 1903.

C. kr. okrajni šolski svet v Logatcu, dne 17. septembra 1903.

Št. 1850.

Štajersko.

Na petrazredni ljudski šoli v Cirkovcah se stalno ali začasno namesti učiteljska služba z dohodki po III. krajnem razredu in s prosto izbo.

Prosilci ali prosilke za to mesto naj vložijo svoje prošnje s pričevalom usposobljenosti oziroma zrelostnega izpita in domovnico opremljene, predpisanim potom do 10. oktobra t. l. pri krajnem šolskem svetu v Cirkovcah p. Pragersko.

Okrajni šolski svet Ptuj, dne 10. septembra 1903.

Predsednik: *Underrain.*

Št. 819.

Na petrazredni ljudski šoli pri sv. Tomažu se stalno namestita učiteljski službi z dohodki po III. krajnem razredu in s prosto izbo.

Prosilci ali prosilke naj vložijo svoje prošnje, s pričevalom usposobljenosti oziroma zrelostnega izpita in domovnico opremljene, predpisanim potom do 10. oktobra t. l. pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Tomažu.

Okrajni šolski svet v Ormožu, dne 13. septembra 1903.

Predsednik: *Underrain.*

Razpis dveh častnih nagrad.

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslovanskih učitelj. društev“ v Ljubljani razpisuje s tem na podlagi sklepa letošnjega delegacijskega zbora v Brežicah dve častni nagradi po 50 kron za najboljše pedagoško-didaktična spisa.

Teme za razprave so pisateljem proste; vendar se zahteva, da se obravnavajo le aktualna pedagoško-didaktična vprašanja.

Nagrajena spisa se ob avita leta 1904 v „Popotniku“.

Rokopise je poslati do 20. decembra 1903 uredništvu „Popotnika“ v Maribor.

Pisatelji naj se na rokopisu ne podpišejo, ampak prilože naj svoje ime v posebnem zaprtem zavitku, na katerem je zabeležen „moto“ dotične razprave.

Vodstvo „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih društev“ v Ljubljani, dne 18. avgusta 1903.

Drag. Česnik s. r.
tajnik.

L. Jelenc s. r.
predsednik.

Naznanilo!

Povodom začetka šolskega leta usojam se, priporočiti sl. učiteljstvu in krajnim šolskim svetom svojo veliko zalogo

šolskih potrebščin, zvezkov in šolskih knjig za ljudske šole

zlasti priporočam v nabavo:

Nastenske table za Črnivčevo računico I. del. 25 nalepljenih tabel, stanejo 9 K.

Dimnik, Avstrijska zgodovina za ljudske šole, mehko vez. K 2, v platnu vez. K 2:30, po pošti 20 h več.

Navodilo k I. zvezku „Računice za obče ljudske šole“, sestavil A. Črnivec. Cena K 1:20, po pošti K 1:30.

Dnevnik za ljudske učitelje m. 4°, 100 listov vez. v platnu K 1:20, po pošti 20 vin. več.

Zagotavlja se točna in solidna postrežba.

Z odličnim spoštovanjem

Jernej Bahovec

trgovina papirja in šolskih potrebščin v Ljubljani.

Ravnokar je izšel in se dobiva v tiskarni R. Šeber v Postojni

Ročni zapisnik

z imenikom ljudskih šol in učiteljskega osebja na Kranjskem, Južnem Štajerskem in Primorskem

in z osebnim staležem kranjskega ljudsko šolskega učiteljstva za šolsko leto 1903/1904.

X. LETNIK.

Sestavil **Štefan Primožič**, vodja kranjskega ustanovnega zavoda za gluhoneme v Ljubljani.

Cena: za 75 učencev kron 1:40, za 100 učencev 1:50, za 125 učencev kron 1:60, za 150 učencev kron 1:70 itd. Naročnikom šolskih tiskovin 40 vin. ceneje.

Dobivajo se tam tudi vse **uradne šolske tiskovine.**

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovarša“ v Idriji. Naročnino pa prejema gosp. Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Radivoj Koréne. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“. Tiska „Narodna tiskarna“ v Ljubljani.